на становление теории и практики последипломного образования учителей влияли общественные образовательные союзы, учительские съезды, периодические издания.

Ключевые слова: *общественно-педагогические организации, учительские съезды, педагогические журналы, учитель, последипломное образование.*

Summary

V.A.Gladush

Role of Public and Pedagogical Organizations in Formation of Post Graduate Education of Teachers of Special School in the Beginning of XX Century

The role of public and pedagogic organizations in the beginning of the XX century in solving of problem of improvement of professional education of teachers of mass and special schools was studied in this article. It was proved that public educational organizations, teachers' congresses, periodical editions had impact on formation of theory and practice of postgraduate education of teachers.

Key words: *public and pedagogic organizations, teachers' congresses, pedagogic magazines, teacher, postgraduate education.*

Дата надходження статті: „25" січня 2011 р.

УДК 373.21:81'243 (045)

Л.М.ГЛУШОК,
викладач
(м.Хмельницький)

Особливості вивчення іноземної мови дітьми дошкільного віку в процесі становлення особистості

У статті розкриваються підходи учених до з'ясування залежності процесу опанування іноземної мови дошкільниками від особливостей їх психічного розвитку, зокрема пам'яті (мимовільного запам'ятовування і пригадування), цілісності та комплексності дитячого сприймання. Саме це свідчить на користь раннього навчання іноземної мови, тому що після 7–9 років здатність маленьких дітей до вивчення мови знижується.

Ключові слова: *мимовільне та довільне запам'ятовування, сприймання, іноземна мова, дошкільний вік, рухова пам'ять.*

Постановка проблеми у загальному вигляді… Серед перспективних напрямків розвитку сучасної освіти чільне місце посідає оволодіння підростаючим поколінням іноземною мовою на такому рівні, щоб нею можна було не тільки спілкуватися зі своїми співвітчизниками, а й встановлювати ділові та наукові контакти з громадянами інших країн. Все це стимулює населення України до оволодіння іноземними мовами. Незважаючи на те, що сьогодні ми маємо розмаїття методик, швидкого вивчення розмовної та ділової мови, переважна більшість мовців потребує декілька років задля вільного спілкування іноземною мовою.

З якого віку слід розпочинати вивчення іноземної мови? Психологи і психофізіологи доводять, що найкраще сприймають і опановують іноземну мову діти у віці до 6 років, причому таке раннє навчання позитивно впливає на розвиток психічних функцій дитини, стимулює загальномовленнєві уміння.

Аналіз досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми… Досліджувана проблема є досить актуальною, тому розглядається в низці відомих праць Б.В.Беляєва „Нариси з психології навчання іноземним мовам в школі", Д.Б.Ельконіна „Особливості психічного розвитку дітей 6–7-літнього віку", Зимньої І. А. „Психологія навчання іноземним мовам в школі", П.І.Зінченка „Про роль мимовільної пам'яті у навчанні іноземним мовам", Н.Д.Левітова „Дитяча та педагогічна психологія", С.Л.Рубінштейна „Основи загальної психології", А.О.Смирнова „Психологія запам'ятовування". Сутність технології навчання іноземних мов з'ясовується у статтях Т.Є.Єрьоменко „Формування іншомовної комунікативної компетенції в майбутніх учителів іноземної мови", Р.Ю.Мартинової „Сутність технології навчання іноземних мов", В.М.Плахотник „До навчання іноземних мов дітей шести-семи років", Т.Шкваріної „Іноземна мова: структура ефективного навчання" та інших.

Формулювання цілей статті… полягає у доведенні залежності опанування дошкільниками іноземної мови від особливостей їх психічного розвитку, зокрема пам'яті та сприймання.

Виклад основного матеріалу… Однією з причин незадовільних результатів у навчанні іноземної мови є недостатнє врахування психічних особливостей дітей дошкільного віку, насамперед особливостей їхньої пам'яті. Н.Д.Левітов висловлював твердження, що у дошкільників пам'ять продуктивніша, ніж у старших учнів. Дослідження ж психологів показують, що продуктивність пам'яті дітей дошкільного віку набагато нижча, ніж в учнів старших класів .

Більшість авторів, які розглядають питання навчання іноземної мови дошкільників, роблять наголос на заучуванні слів і речень за допомогою багаторазових повторень; часом без достатніх підстав стверджують, що у дітей п'яти років пам'ять має довільний характер. Насправді ж, як доведено численними експериментами, навіть в учнів другого класу мимовільне запам'ятовування переважає над довільним.

На ролі мимовільного запам'ятовування варто зупинитися детальніше. Довгий час вважалося, що тільки довільна пам'ять бере участь у навчальному процесі, в той час як мимовільній пам'яті відводилась роль явища випадкового, нерегульованого. Проте вже перші дослідження мимовільної пам'яті, проведені психологами А.О.Смирновим та П.І.Зінченком, примусили переглянути питання про її значущість. Вони довели, що мимовільна пам'ять посідає чільне місце в житті людей і що вона безпосередньо пов'язана із засвоєнням учнями знань, з формуванням умінь та навичок. Професор П.І.Зінченко зазначає, що практичне оволодіння вміннями, навичками усної мови і мислення іноземною мовою може спиратись в основному на мимовільне запам'ятовування [3].

На особливу роль мимовільного запам'ятовування вказував і відомий психолог С.Л.Рубінштейн. Він писав: „У педагогічному плані постає... важливе завдання – організувати навчальну діяльність так, щоб навчальний матеріал запам'ятовувався учнем і тоді, коли він зайнятий по суті ним, а не його запам'ятовуванням. Це набагато складніше, але й набагато плодотворніше, ніж постійно вимагати від учнів довільного запам'ятовування, при якому саме запам'ятовування стає основною метою їхньої дії" [6].

Отже, можна стверджувати, що і вправи з іноземної мови повинні будуватись так, щоб запам'ятовування мовного матеріалу було не основною метою, а побічним продуктом цілеспрямованої діяльності дитини.

Психолог Б.В.Бєляєв підкреслював, що перш ніж вправляти дітей у розмові іноземною мовою, треба їх добре натренувати у слуханні іноземного мовлення. Багато зарубіжних педагогів часто недооцінюють здатність та прагнення дошкільнят до мислення, до обґрунтування свого судження, до логічних висновків. Так, швейцарський психолог Ж.Піаже, досліджуючи дитяче мислення і мовлення, дотримується думки, що мислення дітей визначається лише суб'єктивними мотивами, відірваними від об'єктивної дійсності. А відомий представник наочно-інтуїтивного напряму Г.Пальмер (він розробив усний метод навчання іноземної мови) вважав, що мову можна засвоювати інтуїтивно, без аналізу.

Кожна дитина по-своєму сприймає новий матеріал, і ця різниця у сприйманні повинна підказувати педагогу, як діяти далі. Отже, тут йдеться про врахування психофізіологічних особливостей дітей дошкільного віку взагалі і кожної дитини зокрема, бо від цього залежить ефективність розумового вихо-вання під час виконання вправ по збагаченню словникового запасу дитини з певної іноземної мови.

Засвоєння дошкільнятами іноземної мови (за Д.Ельконіним) можна організувати як безпосередньо інтуїтивний процес, використовуючи рухову, слухову та зорову пам'ять дитини. Психолог У.Урунтаєва дослідила, що в розвитку різних видів пам'яті простежується така послідовність: рухова, емоційна, образна, словесна і на кінець дошкільного віку – словесно-смислова. Отже, рухова пам'ять відіграє провідну роль у засвоєнні дитиною дій з предметами, сидінні, повзанні й ходінні, а також сприяє розумінню мовлення дорослих. Так, зокрема, дитина значно краще сприймає літературний текст, якщо він прямо співвідноситься з діяльністю, яку вона виконує на даний момент. Тобто, словесна пам'ять розвивається в єдності з образною та руховою [8, с.10].

Для психічного розвитку дитини дошкільного віку характерні швидкий темп і значна інтенсивність (відбуваються істотні якісні зрушення у процесах сприймання, пам'яті, мислення, уваги, уяви, зароджується довільна регуляція поведінки тощо). Так, пам'ять дошкільняти має величезні можливості. При цьому першорядне значення у навчанні його іноземної мови мають мимовільне запам'ятовування і пригадування. Малюк запам'ятовує слова та висловлювання спершу як позначення тих предметів, дій та властивостей, які він безпосередньо сприймає і про які йому кажуть педагоги, рідні, знайомі у своїх звертаннях до нього під час ігор, у побуті, щоденних справах.

Поряд із мимовільним запам'ятовуванням у дошкільному віці поступово розвивається й довільне (цілеспрямоване, свідоме, кероване вольовими зусиллями). П'яти-шестирічні діти свідомо намагаються запам'ятати іншомовні слова й докладають зусиль для пригадування їх, хоча домінуючу роль усе ж таки відіграє саме мимовільне запам'ятовування [5, с.3].

Доведено, що маленькі діти засвоюють іноземні мови набагато легше, ніж дорослі. Це пояснюється, по-перше, інстинктивним бажанням малят наслідувати дорослих, оскільки для них це перший та основний шлях пізнання світу; по-друге, синкретичністю (цілісністю, комплексністю) дитячого сприймання, що дає змогу засвоювати великий обсяг будь-якого матеріалу (малюки швидко запам'ятовують тексти рекламних роликів).

Зазначимо, що дослідження психологів та психофізіологів показали: надзвичайна здатність маленьких дітей до вивчення мови знижується після 7–9 років. Усе це свідчить на користь раннього

навчання. Проте не можна ігнорувати й труднощами, пов'язаними з навчанням іноземної мови маленьких дітей [2, с.12]. С.Пінчер також зауважував, що найкраще діти сприймають і опановують іноземну мову у дошкільному віці. Це можна пояснити пластичністю дитячого мозку, його здатністю до сприйняття, яка є найвищою у віці до 6 років і потім поступово знижується.

Висока спроможність дітей дошкільного віку до вивчення іноземних мов пояснюється також їх надзвичайно високою потребою в спілкуванні, спільних з іншими дітьми діях, відкритістю і відсутністю бар'єрів, які можуть виникати в результаті негативного досвіду навчання, розчарувань тощо [1, с.1]. Вікові особливості дитини дошкільного віку, її мовного розвитку обумовлюють специфіку цілей та змісту навчання іноземної мови, а також характер професійної діяльності педагога.

Результати сучасних методичних досліджень свідчать, що систематичне вивчення іноземної мови на початковому етапі корисне всім дітям незалежно від їхніх стартових можливостей, оскільки воно позитивно впливає на розвиток психічних функцій дитини (пам'ять, увагу, мислення, сприймання, уяву) і стимулює розвиток загальномовленнєвих умінь. При цьому діти краще усвідомлюють явища власної національної культури порівняно з культурою країни, мова якої вивчається [4, с.13].

Мовленнєва діяльність людини найчастіше поєднується з інтелектуальною, трудовою, ігровою діяльністю тощо. Мова є не метою, а засобом спілкування. Щоб людина заговорила, у неї має виникнути потреба це робити, іншими словами – має бути мотив для висловлювання. Дослідження психолінгвістів (Е.Пулгрем, О.Леонтьєв та ін.) дали змогу з'ясувати наступне: якщо дитина добре розмовляє рідною мовою, вона здатна оволодіти й іноземною [7, с.18].

Висновки... На основі викладеного вище можна стверджувати, що опановувати іноземну мову слід ще в дошкільному віці, оскільки пам'ять дошкільника має величезні можливості; інтенсивно „працює" мимовільне і довільне запам'ятовування; синкретичність сприймання дає змогу запам'ятовувати великий обсяг матеріалу, а самі діти мають високу потребу в спілкуванні. Досліджуване питання ще не вивчено з усіх боків. Є потреба у нових доступних цікавих методиках, розробці нестандартних форм та прийомів роботи.

Список використаних джерел та літератури

1. Басіна А. Поради досвідченого вчителя / Басіна А. // English for kids (вкладка). – 2006. – № 3 (3). – С. 1.
2. Гергель А. Навчання іноземної мови через різні види діяльності / Гергель А. // Дошкільне виховання. – 1999. – № 4. – 12 с.
3. Зинченко П. И. О роли непроизвольной памяти в обучении иностранным языкам / Зинченко П. И. // В кн. „4-я научно-практическая конференция, посвященная перестройке преподавания иностранных языков". Тезисы докладов, Харьков, 1963. – 56 с.
4. Кміть О. Основні сучасні тенденції розвитку англомовної освіти / Кміть О. // Початкова школа. – 2008. – № 5. – С. 13.
5. Низьковська О. Іноземна мова в дошкільному закладі / Низьковська О. // Дошкільне виховання. – 2007. – № 4. – С. 3.
6. Рубинштейн С. Л. Основы общений психологии / Рубинштейн С. Л. – М.,1946. – 300 с.
7. Шкваріна Т. Технологія засвоєння мовленнєвих зразків в ігровій діяльності / Шкваріна Т. // Дошкільне виховання. – 2005. – № 9. – С. 18.
8. Янковенко О. Англійська мова в русі / Янковенко О. // Дошкільне виховання. – 2002. – № 2. – С. 10.

Аннотация

Л.Н.Глушок

Особенности обучения иностранному языку детей дошкольного возраста в процессе становления личности

В статье раскрываются подходы ученых к осмыслению зависимости процесса изучения иностранного языка дошкольниками от особенностей их психического развития, в частности памяти и восприятия.

Ключевые слова: *произвольное и непроизвольное запоминание, восприятие, иностранный язык, дошкольный возраст, двигательная память.*

Summary

L.M.Glushok

Peculiarities of Foreign Language Mastering by Children of Preschool Age in the Process of Personality Formation

The article deals with the approaches of different scientists to the clarification of the dependence of the process of foreign language mastering by preschool children on the peculiarities of their psychical progress, in particular memory and perception.

Key words: *voluntary and involuntary memorizing, perception, foreign language, preschool age, afferent memory.*

Дата надходження статті: „3" лютого 2011 р.